คนเด็กสร้างบ้าน

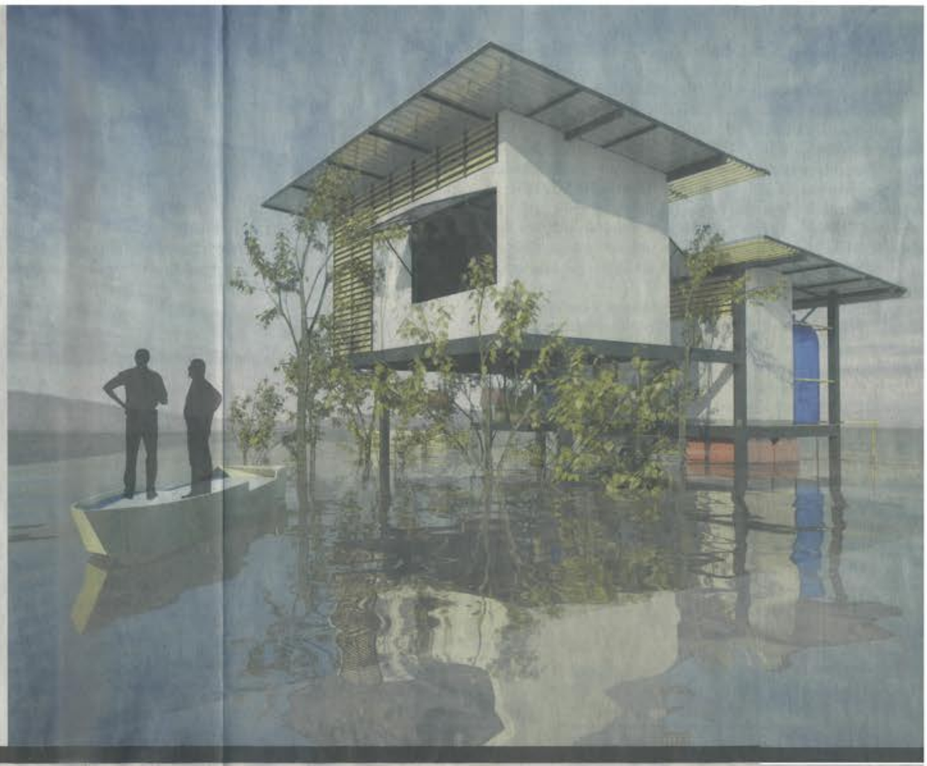

ถ้าเห็นว่าเรื่องนี้เป็นแค่ไอเดียเด็กๆ เพราะคนต้นคิดยังเรียนไม่จบปริญญาตรีด้วยซ้ำ ขอบอกว่า "คิดผิด" เพราะนี่คือแนวคิดการสร้างบ้านที่นักศึกษาสถาปัตย์หลายกลุ่มทุ่มเททั้งหัวใจ และไอเดีย เพื่อให้การใช้ชีวิตท่ามกลางภัยพิบัติยังมีความสุขตามอัตภาพ

เรื่อง : วรุณรัตน์ คัทมาตย์

แม้ว่าปีนี้น้องน้ำไม่ได้ทะลักทะลวง เข้ามาในเมืองกรุงอย่างมหาศาลเหมือนปีที่แล้ว แต่ในบางจังหวัดน้องน้ำกลับแวะเวียนมาทักทายพวกเขาอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะชุมชนที่ตั้งอยู่ในเส้นทางน้ำผ่าน ฝนตกหนักเมื่อไหร่เป็นต้องท่วมเมื่อนั้น จนกลายเป็นพื้นที่ประสบภัยน้ำท่วมซ้ำซาก การปรับตัวปรับใจเพื่ออยู่กับน้ำให้ได้จึงเป็นเรื่องสำคัญ

แต่จะให้ชาวบ้านปรับตัวอย่างเดียวก็คงไม่ไหว ลำพังแค่เห็นบ้าน และข้าวของต่างๆ เสียหายก็ทำเอาหมดกำลังใจที่จะซ่อม หรือซื้อใหม่ ไหนจะเรื่องการกินอยู่ที่ยากลำบากมากขึ้น ย่อมทำให้คนอยู่กับน้ำมีอาการเหนื่อยหน่ายและท้อแท้ได้เหมือนกัน หากได้บ้านดีๆ สักหลังที่สามารถทนทานสู้น้ำได้ น่าจะเป็นทางออกที่ดีทางหนึ่งสำหรับชุมชนที่ต้องประสบภัยซ้ำซาก แนวคิดของการสร้างบ้านอยู่กับน้ำจึงถูกสะท้อนออกมาอีกครั้งผ่านนักออกแบบหน้าใหม่ของเมืองไทย

เริ่มต้นที่เข้าใจ

ไม้บัลซ่า หญ้าเทียม อะคลีลิคใส ถูกนำมาตัด ต่อ และประกอบเป็นโมเดลบ้านต้นแบบที่เยาวชนนักออกแบบหลายทีมได้ลงมือสร้างสรรค์ให้กลายเป็น 'บ้านสู้น้ำ' เพื่อนำมาสร้างให้กับผู้ประสบภัยที่วันนี้ยังคงถูกน้ำท่วมขังที่ ต.บ้านนา อ.มหาราช จ.พระนครศรีอยุธยา จำนวน 3 ราย ตามโครงการประกวดออกแบบบ้าน Floodway Home - บ้านอยู่กับน้ำ โดยตราช้างคอตโต้และมูลนิธิที่อยู่อาศัยเพื่อมนุษยชาติ ประเทศไทย(Habitat Thailand)

หนึ่งในกลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการนี้ คือหนุ่มสาว**ทีม Flow** จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พวกเขาไม่ได้มีดีแค่ฝีมือในการออกแบบเท่านั้น (ถูกคัดเลือกให้เป็น 1 ใน 3 ทีมที่ชนะเพื่อนำแบบบ้านไปสร้างจริง) แต่ยังเคยเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วมเมื่อปี 2554 ด้วย

"ปีที่แล้วน้ำทะลักเข้ามาถึงลาดกระบัง ซึ่งก็ใกล้กับเรามาก ตอนนั้นทางสถาบันก็จัดตั้งศูนย์กลางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยขึ้นเราเลยมีโอกาสได้เข้าไปช่วยงานตรงนั้น และได้ลงพื้นที่ออกไปช่วยชาวบ้านรอบๆ ด้วยก็ได้เห็นว่าชาวบ้านใช้ชีวิตอยู่กับน้ำยังไง เพราะเขาไม่สามารถไปไหนได้เลย ทำให้เห็นวิถีของเขาที่ต้องใช้ชีวิตอยู่กับน้ำตลอดเวลา" **รวิภา อุสาหะนันท์** หนึ่งในสมาชิกทีม Flow เริ่มเล่าถึงประสบการณ์ที่ผ่านมา

ส่วนเพื่อนร่วมทีม **ธาวิน หาญบุญเศรษฐ** เล่าว่า จุดเริ่มต้นของไอเดียสร้างบ้านมาจากการเป็นผู้ประสบภัยเมื่อปีที่แล้ว เนื่องจากบ้านอยู่หลักสี่จึงหนีไม่พ้นมวลน้ำก้อนใหญ่ คราวนั้นได้แต่นั่งๆ นอนๆ ทนดมกลิ่นน้ำขังอยู่ในบ้าน เพราะออกไปไหนไม่ได้ ในที่สุดก็ตัดสินใจกลับหอพักที่ลาดกระบังและร่วมเป็นอาสาสมัครกับรุ่นพี่และเพื่อนๆ ทำให้เขาเห็นบ้านเรือนที่จมน้ำแต่ชาวบ้านก็ต้องอยู่ให้ได้

ความเดือดร้อนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของผลงานสร้างสรรค์ ทว่างานชิ้นแรกไม่ใช่บ้านคน

"มันผิดคาดนิดหนึ่งครับ เราคิดว่าเราเป็นสถาปนิก งานแรกที่ได้ทำน่าจะเป็นงานเกี่ยวกับออกแบบบ้านคนหรือสร้างบ้านให้ชุมชน แต่กลายเป็นว่างานแรกในชีวิตผมคือบ้านสุนัข แต่พอเข้าไปทำก็รู้ว่าจริงๆ มันจำเป็นมากนะครับ เพราะเวลาน้ำท่วมทุกคนจะลำบากมาก คือเราไปช่วยในส่วนของกลุ่มที่เป็นปศุสัตว์ หรือบ้านที่เลี้ยงสัตว์เลี้ยงอยู่หลายตัว อีกอย่างระหว่างเดินทางเราก็ได้เรียนรู้ว่าคนที่ต้องอยู่กับน้ำเขาต้องอยู่กันยังไง"

จากเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้ทั้งสองนำประสบการณ์ที่ได้มาใช้ในการออกแบบ และหวังว่าบ้านหลังนี้จะสามารถตอบโจทย์ให้ผู้ที่ต้องอยู่กับน้ำได้กินอยู่อย่างสะดวกและสบายมากขึ้น

"ก่อนที่เราจะออกแบบได้เราต้องเรียนรู้ว่าชาวบ้านที่ถูกน้ำท่วมเขาใช้ชีวิตยังไง เราไม่ควรไปเปลี่ยนวิถีชีวิตเดิมของเขา ไม่ควรไปยัดเยียดให้เขา เราจะเอาบ้านแบบนี้ไปให้แล้วบอกว่าของเราดีกว่า มันก็ไม่ใช่ เพราะเขาอยู่ของเขาอย่างนี้มานานแล้ว เราก็ต้องประยุกต์เอาวิถีชีวิตเดิมของเขาเข้ามาด้วย" รวิภา ย้ำถึงพื้นฐานของการออกแบบที่มาจากความเข้าใจ

บ้านใหม่ใส่ไอเดีย

ไม่ใช่สร้างบ้านแค่พอให้อยู่ได้ภายใต้งบประมาณอันจำกัดเท่านั้น แต่หลักใหญ่ใจความของบ้านอยู่กับน้ำคือ การใส่นวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเอื้อให้ผู้ประสบภัยสามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไม่ลำบากจนเกินไป ทั้งในเรื่องระบบการกำจัดของเสีย ระบบน้ำใช้ และไฟฟ้า รวมถึงตัวบ้านที่ต้องมั่นคงแข็งแรง วัสดุที่ใช้ต้องเป็นวัสดุที่ทนน้ำไม่ผุพังง่าย โดยบ้านทั้งสามหลังที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นแบบบ้านสู้น้ำที่ดีที่สุดนั้นสามารถตอบโจทย์เหล่านี้ได้ทั้งหมด

บ้านต้นแบบจาก **ทีม Flow** ธาวิน เล่าว่า เขาใส่ใจเรื่องระบบของเสียเป็นพิเศษ เพราะเมื่อน้ำท่วม จะปล่อยให้ของเสียซึมผ่านบ่อซึมออกไปสู่กระแสน้ำไม่ได้ โดยเขาเลือกทำเป็นบ่อฉุกเฉินขึ้นมา ซึ่งจะติดตั้งไว้ใกล้ๆ กับบ่อซึมอันเดิมของบ้านแล้วมีท่อเชื่อมกับบ่อฉุกเฉิน ซึ่งจะอยู่สูงกว่าบ่อซึมอันเดิมสองเท่า ที่ก้นบ่อจะทำฝาปิดไว้มิดชิดเพื่อกันไม่ให้ของเสียซึมออกไป จากการคำนวณพบว่าในแต่ละวันคนเราจะปัสสาวะประมาณ 2 ลิตรและอุจจาระครึ่งลิตร หากอยู่กัน 4 คนในระยะเวลา 2 เดือน จะมีของเสียประมาณ 600 ลิตร ซึ่งต้องใช้บ่อแบบนี้ 6 บ่อ ก็จะสามารถกักเก็บได้

"ส่วนการบริหารน้ำใช้ ผมเน้นให้ใช้น้ำฝน ผมออกแบบรางน้ำให้มีหลายอันกระจายอยู่บนหลังคาเพื่อให้รับน้ำฝนได้มากขึ้น พอน้ำไหลลงมาก็จะมาลงที่ถังน้ำที่มีกรวดทราย ใส่เข้าไป เพื่อกรองน้ำให้สะอาด และระบบไฟฟ้าผมแนะนำให้ใช้จักรยานปั่นไฟ ราคาจะอยู่ที่คันละประมาณ 8,500 บาท ซึ่งมันปั่นไฟได้ 300 วัตต์ต่อชั่วโมง ถ้าใน 1 คืน ดูทีวี 3 ชม. เปิดไฟ 2 ดวงและพัดลม 2 ตัว นาน 7 ชม. ก็จะใช้ไฟประมาณ 900 กว่าวัตต์ ซึ่งผมว่าอยู่ 4 คน ผลัดกันปั่นก็ได้แล้วครับ"

อีกทีมที่ผ่านเข้ารอบคือ **ทีม HFF-House For Flood** โดยสมาชิกทีมอย่าง **ชัยภัทร ชุติคามี** เล่าถึงนวัตกรรมที่ใส่ลงไปในบ้านของพวกเขาว่า เน้นที่การทำให้บ้านปรับตัวได้เหมือนกบในช่วงจำศีล หมายความว่า บ้านหลังนี้สามารถทนทานอยู่กับน้ำได้นานถึง 3 เดือน โดยที่ออกแบบให้ตัวบ้านมีส่วนของการปลูกผักสวนครัว จัดทำโซนเพาะเห็ด และทำระบบน้ำดื่มและระบบกำจัดของเสียให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

"น้ำดื่มเราจะมีถังเก็บน้ำจากรางน้ำฝน ออกแบบให้มีกล่องที่ทำจากกระจกติดตั้งไว้บนหลังคา แล้วสูบน้ำฝนที่ได้ขึ้นไปใส่บนถังนั้น และตากน้ำให้เป็นน้ำสะอาดใช้บริโภคในยามน้ำท่วมได้ รวมไปถึงการออกแบบให้บ้านอยู่ในทิศทางที่มีลมผ่านเพื่อระบายความร้อน และยังออกแบบให้บ้านรองรับต่อการต่อเติมขยาย เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันแบบชุมชนได้ เพื่อช่วยเหลือกันและกันในยามฉุกเฉิน"

ส่วนผลงานสุดท้ายที่ผ่านเข้ารอบ คือ ผลงานจาก **ทีมบ้านแบ่งให้คิด** ที่ออกแบบบ้านให้มีลักษณะเชื่อมต่อกันหลายหลัง ภายใต้แนวคิด "การคงไว้ซึ่งระบบสัญจรภายในชุมชน" โดย **วิชญ์ภาส ถาวโรฤทธิ์** ตัวแทนของทีมเล่าว่า การที่จะเอาตัวรอดจากสภาวะน้ำท่วมได้จะต้องหาวิธีที่จะอยู่รอดร่วมกันเป็นชุมชน เพราะเมื่อเกิดวิกฤตการอยู่รอดได้ด้วยตัวคนเดียวเป็นสิ่งที่ยากมาก และเมื่อเวลาที่น้ำมา เพื่อนบ้านข้างๆ ก็ต้องประสบกับภาวะนี้เหมือนๆ กัน ดังนั้นการสร้างความร่วมมือกันภายในชุมชนจึงมีความสำคัญ และจะทำให้ทุกคนอยู่รอดไปด้วยกัน

สร้างบ้านสานฝัน

แม้ว่าการแข่งขันออกแบบบ้านครั้งนี้จะปิดม่านลงไปแล้ว แต่ทั้งสามทีมยังต้องทำงานร่วมกับทีมงาน อาจารย์ และวิศวกรในโครงการต่อไปในขั้นตอนของการลงมือก่อสร้างบ้านทั้งสามหลังในพื้นที่จริงที่ จ.พระนครศรีอยุธยา แน่นอนว่าการคว้าชัยครั้งนี้ย่อมทำให้พวกเขาภูมิใจในฝีมือการออกแบบ แต่เหนือสิ่งอื่นใดคือการภูมิใจที่ได้นำความรู้จากห้องเรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

รวิภา ทีม Flow บอกว่า รู้สึกดีใจที่บ้านต้นแบบของเธอ มีส่วนช่วยผู้ประสบภัยที่บ้านเสียหายจากน้ำท่วม เพราะจากการที่ไปทำงานด้านจิตอาสาเมื่อปีที่แล้ว ทำให้รู้ว่าชาวบ้านที่ต้องทนอยู่ในบ้านที่มีน้ำล้อมรอบนั้นมีความยากลำบาก และการที่ได้นำความรู้ออกมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ประสบภัยได้จริงๆ แบบนี้ ก็เป็นรางวัลที่มีค่าที่สุดสำหรับนักออกแบบมือใหม่อย่างเธอ

"ในฐานะเยาวชนคนหนึ่งหนูมองว่าเราได้เจอนวัตกรรมใหม่ๆ ทุกวัน และเราก็มีความรู้อยู่กับตัว เราสามารถเอาสองอย่างนี้มาประยุกต์เข้าด้วยกันแล้วเอาไปช่วยคนอื่นได้ ซึ่งการทำแบบนี้มันมีประโยชน์ต่อชุมชน ยิ่งพอลงพื้นที่ไปเจอเองกับตัวมันก็ทำให้เราเห็นว่า ยังมีคนที่เดือดร้อน คนที่ด้อยโอกาสอยู่เยอะมาก เราก็รู้สึกว่าสิ่งที่ร่ำเรียนมามันสามารถเอาไปช่วยเหลือพวกเขาได้"

เช่นเดียวกับ **วิชญ์ภาส** จากทีมบ้านแบ่งให้คิด ซึ่งสะท้อนความรู้สึกว่า ดีใจมากที่ไอเดียของตนเองได้รับการคัดเลือกไปก่อสร้างจริง เพราะความที่เป็นนักศึกษาแม้จะมีไอเดียดีแค่ไหน หากไม่ได้โอกาสให้ไอเดียนั้นได้เติบโตหรือถูกหยิบไปใช้จริง ก็จะไม่เกิดประโยชน์

"ผมอยากพิสูจน์ว่าแนวคิดของเราที่เคยคิดๆ ไว้มันสามารถทำออกมาเป็นรูปเป็นร่างได้หรือเปล่า แล้วเอาไปต่อยอดได้ขนาดไหน และถ้าเรียนจบไปแล้วผมเองก็อยากจะทำงานด้านชุมชนด้วย เพราะผมรู้สึกว่าบางครั้งเราเป็นนักออกแบบที่ทำงานรับใช้กลุ่มนายทุนมากเกินไป ยิ่งเราไปรับใช้เขามากขึ้น ช่องว่างทางสังคมก็กว้างมากขึ้นเรื่อยๆ บางทีคนจนก็อยากได้บ้านดีๆ สักหลังเหมือนกัน ผมก็เลยมองว่าอยากไปทำงานด้านนี้อย่างน้อยเราไปทำด้วยใจ ทำให้คนที่เขาไม่ค่อยมีรายได้ ให้เขาเห็นว่าเขาก็สามารถมีบ้านดีๆ ได้นะ"

ความตั้งใจของสถาปนิกมือใหม่เหล่านี้ถูกสะท้อนผ่านการออกแบบบ้านด้วยฝีมือ ไอเดีย และแนวคิดที่แปลกใหม่ อีกทั้งยังครบครันไปด้วยประโยชน์ใช้สอย แต่เหนือสิ่งอื่นใดที่พวกเขาภูมิใจก็คือการได้มอบบ้านใหม่ให้กับคนที่ต้องการมันจริงๆ